

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН У ПРИРОДОКОРИСТУВАННІ

О.О.Захаркін, к.е.н., доцент, О.В.Проданова, студентка

Сумський державний університет, м.Суми

В умовах економічної та екологічної кризи, що переживає Україна на сучасному етапі її розвитку, особливу актуальність набуває проблема фінансування інвестицій, пов'язаних з охороною навколишнього середовища. В останні роки витрати Державного і місцевих бюджетів на охорону навколишнього середовища значно скоротилися. Так, у Державному бюджеті на охорону навколишнього середовища виділяється лише біля 0,7% від загальної суми видатків [1]. Для порівняння можна відзначити, що в таких країнах як Данія, Германия, США, Великобританія, Польща, Японія цей показник складає 1,7 – 1,9% [2].

Таким чином, в умовах хронічної нестачі бюджетних коштів основними джерелами фінансування заходів з охорони навколишнього середовища можуть стати власні кошти підприємств, кошти позабюджетних екологічних фондів, комерційних банків, інвестиційних кампаній, приватний капітал, кошти міжнародних фінансово-кредитних інститутів і організацій.

Найбільш ефективними важелями механізму залучення фінансових ресурсів на природоохоронну діяльність є фінансові трансферти, які представляють собою систему перерозподільних інструментів між державою, регіонами та окремими підприємствами. Вони реалізуються у вигляді фіскальних заходів з одного боку (стягування екологічних податків, штрафів, зборів) та стимулюючих заходів (екологічні субсидії, дотації, кредити, пільги з оподаткування) з іншого. Ключовим елементом цієї системи є екологічні позабюджетні фонди, що існують як на загальнодержавному, так і на місцевому рівні, та фонди екологізації виробництва створення яких є доцільним на підприємствах-забруднювачах навколишнього середовища. Думки щодо створення подібних фондів розділяють автори [3; 4, 220-280].

Накопичення коштів фондів екологізації виробництва підприємств може здійснюватися за рахунок частини зборів за забруднення навколишнього середовища, як у межах встановлених лімітів, так і за понадлімітне забруднення, амортизаційних відрахувань, чистого прибутку, частини прибутку, що залишається на підприємстві у вигляді інвестиційного податкового кредиту.

Джерелами прибутків регіональних екологічних фондів можуть бути виплати підприємств за забруднення навколишнього середовища в межах допустимих нормативів і лімітів та за понадлімітне забруднення, штрафи за порушення природоохоронного законодавства, добровільні внески підприємств, організацій, установ, громадян, частина прибутку від комерційної діяльності, у тому числі у вигляді процентних платежів по кредитах які видаються за рахунок тимчасово вільних коштів самих екологічних фондів, інші, не заборонені надходження.

Крім екологічних фондів значну роль в фінансовій системі природокористування можуть зіграти комерційні банки. Рациональним представляється створення на рині регіонів спеціалізованих "екологічних банків", що в основному будуть займатися кредитуванням природоохоронної діяльності. Необхідна розробка механізму пільгового оподаткування та державної підтримки діяльності таких банків.

Величезний потенціал, що можна використовувати для фінансування природоохоронних інвестицій, має приватний капітал, який представляє собою заощадження населення, кошти приватних фірм і організацій, зацікавлених у здійсненні екологічних інвестицій. У західних країнах приватний капітал в основному використовується для фінансування муніципальних екологічних проектів – утилізація відходів, впровадження нових технологій очищення води, енергопостачання.

Проведені дослідження дозволяють зробити висновки, що з метою реформування фінансових відносин у сфері природокористування необхідно збалансоване застосування як державних так і приватних джерел фінансових ресурсів. Доцільним є використання в першу чергу коштів самих підприємств, а також коштів, що надходять з екологічних фондів різного рівня через систему фінансових трансфертів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України "Про Державний бюджет на 2004 рік" // Фінанси України. -2004.-№2.-С6-65.
2. Лапко Е. Экологический фактор в инновационной деятельности // Экономика Украины. -1998.-№ 8.-С.69-75.
3. Пилипчук Н., Колмакова В. Роль экологических фондов в период перехода к рыночной экономике // Экономика Украины. -1998.-№2.-С.73-79.
4. Кашенко О.Л. Фінанси природокористування. – Суми: Видавництво "Університетська книга", 1999.- 421с.